

«Κακοποίηση γυναικών από το σύζυγο: Το πρόβλημα του συζυγικού βιασμού»

Παπαδομαρκάκη Ελένη, Ψυχολόγος

«Στο γάμο, ο πιο αδύναμος, ο πιο ανόητος, ο πιο ασήμαντος άνδρας στον κόσμο, λαμβάνει το δικαίωμα να βιάζει, να χτυπά.»

Virginia Woolf

Ο συζυγικός βιασμός υπάγεται στο γενικότερο πλαίσιο της *κακοποίησης γυναικών*. Με τον όρο αυτό αναφέρεται η άσκηση σωματικής, ψυχικής, ή και σεξουαλικής βίας σε μία γυναίκα από το σύζυγο, ή τον ερωτικό σύντροφο της, νυν ή πρώην, με στόχο την επιβολή ελέγχου (ΚΕΘΙ, 2000).

Στην εποχή μας, το πρόβλημα αυτό βρίσκεται σε έξαρση και έχει πάρει παγκόσμιες διαστάσεις. Σίγουρα, όμως, δεν προέκυψε τα τελευταία χρόνια. Σε όλες σχεδόν τις ανθρώπινες κοινωνίες, από πολύ παλιά, η γυναίκα βρισκόταν κάτω από το ζυγό του άνδρα, που μέσα από το θεσμό του γάμου, μπορούσε να έχει το αναμφισβήτητο δικαίωμα να διαπράττει κάθε είδους βιαιότητα, καθιστώντας τη σύζυγο, θύμα, με την άσκηση πάνω της κάθε βαναυσότητας, χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο να κατηγορηθεί και να διωχθεί ποινικά (Walker, 1989).

Πριν από τη δεκαετία του 1970, ο συζυγικός βιασμός ήταν έννοια ακατανόητη και ουσιαστικά ανύπαρκτη. Ο νόμος, σε καμία χώρα, δεν τον αναγνώριζε ως ποινικό αδίκημα, αλλά και τα ίδια τα θύματα, τις περισσότερες φορές, δεν συνειδητοποιούσαν ότι κάτι τέτοιο πράγματι τους συνέβαινε. *«Βιασμός από το σύζυγο; Σχήμα οξύμωρο»*. Μετά το 1970, όμως, κάποια μέλη του Γυναικείου Κινήματος έφεραν στο προσκήνιο το πρόβλημα αυτό και αύξησαν την ευαισθησία των γυναικών και της κοινωνίας, στο σύνολό της, τόσο για τη σωματική, όσο και την σεξουαλική συζυγική κακοποίηση (Bergen, 1999. Gelles, 1980).

Μια υπόθεση συζυγικού βιασμού που είδε το φως της δημοσιότητας ήταν εκείνη της Lorena Bobbit, τον Ιούνιο του 1993, στη Virginia των Η.Π.Α. . Η Lorena αποφάσισε να τιμωρήσει τον άνδρα της, John, για τα χρόνια της σεξουαλικής κακοποίησης που είχε βιώσει μαζί του, κόβοντας το πέος του, ενώ αυτός κοιμόταν. Η ίδια κατηγορήθηκε για την πράξη της αυτή, αλλά στη συνέχεια αθωώθηκε με την αιτιολογία του ακαταλόγιστου και υποχρεώθηκε να περάσει ένα σύντομο χρονικό διάστημα σε μία ψυχιατρική κλινική (Bergen, 1999. *BHMAGAZINO*, 23.2.2003).

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας και πηγών από το internet¹, οι χώρες στις οποίες ο συζυγικός βιασμός ποινικοποιείται, είναι η Γερμανία, η Μεγάλη Βρετανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Φιλανδία, η Δανία, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Αυστραλία, ο Καναδάς, οι Η.Π.Α. (το 1993 και στις 50 πολιτείες), η Νέα Ζηλανδία, η Πολωνία και η Ιαπωνία. Αντίθετα, σε χώρες όπως η Νιγηρία, η Αίγυπτος, η Ινδία και το Πακιστάν, ο βιασμός στο γάμο δεν θεωρείται έγκλημα και η γυναίκα αντιμετωπίζεται ως περιουσία του ανδρός της.

Στην Ελλάδα, μέχρι σήμερα, ο νομοθέτης αναγνωρίζει το δικαίωμα του συζύγου στη σεξουαλική επαφή, ακόμα και με βίαιο τρόπο και χωρίς τη συγκατάθεση της συζύγου του (Τσιγκρής, 1996).

Δυστυχώς, αυτή τη στιγμή στον ελλαδικό χώρο, παρατηρείται παντελής έλλειψη έρευνας και ανεπάρκεια στατιστικής πληροφόρησης σχετικά με το συζυγικό βιασμό, ενώ ένας μεγάλος αριθμός από πληροφορίες, λόγω της φύσης του προβλήματος και της μειωμένης συνειδητοποίησής του, παραμένει άγνωστος και σκοτεινός. Γι' αυτό, οποιαδήποτε σχετικά στοιχεία κατατίθενται στην παρούσα βιβλιογραφική έρευνα, προέρχονται από μελέτες του εξωτερικού.

i. Τι είναι.

Ο συζυγικός βιασμός (marital rape) ορίζεται ως ο καταναγκασμός για τη συμμετοχή στη σεξουαλική διαδικασία, καθώς για την υιοθέτηση τρόπων σεξουαλικής συμπεριφοράς, όχι μόνο μη αποδεκτών, αλλά και απωθητικών για τη γυναίκα (Σαμαρτζή, 1996). Πρόκειται για κάθε ανεπιθύμητη συνουσία ή διείσδυση που γίνεται με την επιβολή βίας ή απειλής βίας, ή όταν η σύζυγος είναι ανίκανη να συναινέσει σε αυτήν (Bergen, 1996. Russell, 1990).

Ο βιασμός στο γάμο είναι η κυρίαρχη, η χειρίστη μορφή σεξουαλικής κακοποίησης. Κατά τους Finkelhor και Yllo (1995) πρόκειται για μία πράξη τρομαχτική και κτηνώδη και συνήθως λαμβάνει χώρα στα πλαίσια μίας βίαιης και καταστρεπτικής σχέσης. Είναι λάθος να πιστεύει κανείς ότι σχετίζεται με την ερωτική πράξη. Στην πραγματικότητα, έχει να κάνει με τον εξευτελισμό, την υποβίβαση, το θυμό και την μνησικακία. Ο συζυγικός βιασμός δεν είναι εκδήλωση πάθους, αλλά δύναμης (Bart, 1975²).

Ο συζυγικός βιασμός συχνά συνοδεύεται από οργή και ζήλια του δράστη για το θύμα (λόγω υποψίας ότι συνουσιάζεται με τον οποιονδήποτε), κριτική για την ερωτική του συμπεριφορά, αλλά και χυδαία διακωμώδηση της γυναικείας φύσης.

¹ <http://www.raperesponseservices.com/Information.htm> (09/02/2003)

<http://www.amnesty.gr> (12/02/20003)

² Παραπομπή από Gelles, 1977.

Ο όρος αυτός καλύπτει, εκτός από παντρεμένα, και ζευγάρια χωρισμένα ή διαζευγμένα. Μαζί με το «βιασμό του ραντεβού» (date rape) αναφέρονται συχνά ως «κρυμμένοι βιασμοί» (Parrot & Bechholder, 1994, Warshaw, 1988 ³) καθώς είναι λιγότερο πιθανό να ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν και να καταγγεθούν, αλλά και όταν καταγγέλλονται, σπάνια οι δράστες οδηγούνται στη φυλακή.

Μερικοί ερευνητές (Johnson & Sigler, 1997 ⁴) υποστηρίζουν ότι ο συζυγικός βιασμός είναι «απλώς μία προέκταση της ενδοοικογενειακής βίας». Ο Gelles (1997) πρεσβεύει ότι το φαινόμενο αυτό δεν απαντάται ποτέ μόνο του, αλλά συνοδεύεται από άλλες μορφές βίας. Η Browne (1987) θεωρεί ότι η σεξουαλική επίθεση είναι η τελευταία πράξη μιας σειράς επεισοδίων κακοποίησης, ιδίως σωματικής και λεκτικής.

Ο βιασμός στα πλαίσια του γάμου δεν είναι μία πράξη που συμβαίνει μία και μόνο φορά. Συνήθως, επαναλαμβάνεται πολύ συχνά και διαρκεί χρόνια (Dowdeswell, 1986).

ii. **Επιδημιολογία.**

Ο συζυγικός βιασμός μπορεί να συμβεί σε όλους τους γάμους, ανεξαρτήτως ηλικίας, κοινωνικής τάξης, φυλής ή εθνικότητας (Finkelhor & Yllo, 1995).

Ακριβώς πόσες γυναίκες υφίστανται σεξουαλική κακοποίηση και βιασμό από τους άνδρες τους είναι δύσκολο να καθορίσει κανείς σε εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, επειδή είναι μάλλον σπάνιο να αναφέρουν το βιασμό τους, τα ποσοστά είναι υψηλότερα από αυτά που απεικονίζουν οι διάφορες έρευνες και τα στοιχεία της αστυνομίας.

Στην Ελλάδα, δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής κάποια έρευνα επάνω στο συζυγικό βιασμό. Τα δεδομένα που έχουμε στα χέρια μας προέρχονται από αντίστοιχες μελέτες σε διάφορες πολιτείες της Αμερικής.

Η Russell (1990) πήρε συνέντευξη από τυχαίο δείγμα 930 γυναικών, ηλικίας από 18 ετών και πάνω, στο San Francisco των Η.Π.Α., και βρήκε ότι το πιο συχνό είδος σεξουαλικής επίθεσης που αναφέρθηκε ήταν ο συζυγικός βιασμός, με ποσοστό 8%, σε αντίθεση με ένα 3%, που είχε υποστεί βιασμό από έναν άγνωστο. Οι αριθμοί αυτοί είχαν υπολογιστεί για όλες τις γυναίκες του δείγματος, ακόμη και για εκείνες που ήταν ανύπαντρες. Αν υπολογίσουμε μόνο αυτές που είχαν παντρευτεί (644), το 14% είχε υποστεί βιασμό ή απόπειρα βιασμού από σύζυγο, πρώην ή νυν !

³ Παραπομπή από Monson & Langhinrichsen-Rolhling, 1998.

⁴ Παραπομπή από Bergen, 1999.

Σε παρόμοια αποτελέσματα είχαν καταλήξει οι Finkelhor & Yllo (1985), οι οποίοι διεξήγαγαν έρευνα πάνω σε 326 γυναίκες στη Βοστώνη των Η.Π.Α. . Αυτοί βρήκαν ότι το 10% των παντρεμένων γυναικών ανέφερε σεξουαλική επίθεση από το σύζυγο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό από άγνωστο ήταν 3%.⁵

Ο συζυγικός βιασμός είναι πιο πιθανό να συμβεί σε διαζευγμένα ή χωρισμένα ζευγάρια, δηλαδή στο τέλος του έγγαμου βίου (Dobash & Dobash, 1992, Finkelhor & Yllo, 1983, Kurz, 1997⁶. Russell, 1990). Τις περισσότερες φορές, παρουσιάζεται σε σχέσεις με επαναλαμβανόμενες διαφωνίες σχετικά με τα οικονομικά, τους φίλους, τα παιδιά, το αλκοόλ και τα ναρκωτικά, καθώς και τη συζυγική βία (Bowker, 1983).

Η σεξουαλική βία έχει πιο πολλές πιθανότητες να ασκηθεί σε γυναίκες που βιώνουν και άλλες μορφές συζυγικής κακοποίησης, ιδίως σωματική (Browne, 1993, Frieze, 1983⁷. Shields & Hanneke, 1983). Στοιχεία που αυξάνουν τον κίνδυνο βιασμού είναι (Bergen, 1999): κάποια ασθένεια (ιδίως όταν η γυναίκα βρίσκεται στο στάδιο της ανάρρωσης), ή αναπηρία (μόνιμη ή προσωρινή) (Campbell & Alford, 1989), μία εγκυμοσύνη (Bergen, 1996. Browne, 1993. Campbell, 1989) και μία μακρά περίοδος χωρίς καμία σεξουαλική δραστηριότητα (Mahoney & Williams, 1998). Επιπλέον, γυναίκες που επανειλημμένα έχουν προσπαθήσει να εγκαταλείψουν το σύζυγό τους βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο να κακοποιηθούν σεξουαλικά (Finkelhor & Yllo, 1980).

iii. Τύποι / Μορφές Συζυγικού Βιασμού.

Οι Finkelhor και Yllo (1995) διακρίνουν τρεις τύπους βιασμού στα πλαίσια του γάμου:

1. Βιασμός συνοδευόμενος από σωματική κακοποίηση (*Battering Rape*):

Σύμφωνα με τις Bergen (1996) και Walker (1984), πρόκειται για την πιο συχνή μορφή συζυγικού βιασμού. Στην περίπτωση αυτή, η σεξουαλική βία είναι μία έκφανση της γενικότερης κακοποίησης. Οι δράστες αυτής της κατηγορίας επίσης χτυπούν, βρίζουν, εξευτελίζουν και καταπιέζουν τις γυναίκες τους. Στόχος τους είναι η απόκτηση ελέγχου και επιβολής, και όχι η ικανοποίηση των σεξουαλικών τους αναγκών.

Όταν ο βιασμός συνοδεύει ένα επεισόδιο σωματικής κακοποίησης, υπάρχουν δύο ενδεχόμενα: πρώτον, ο ξυλοδαρμός να συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της συνουσίας, και, δεύτερον, οι θύτες έχοντας τελειώσει με την κακοποίηση, να

⁵Finkelhor, D. & Yllo, K. (1985). Licence to Rape: Sexual Abuse of Wives. New York: Holt, Rinehart & Winston.

⁶ Τα παραπάνω δεδομένα έχουν παραπεμφθεί από τους Davidson & Moore (1991). Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα των Finkelhor & Yllo (1985), μπορεί κανείς να ανατρέξει στο: Παράπομπη από Davidson & Moore, 1992.

⁷ Παράπομπη από Davidson & Moore, 1992.

θελήσουν να «επανορθώσουν» με λίγο σεξ. Οι γυναίκες, όμως, όντας εξαντλημένες από τον πόνο, δεν θέλουν να τις αγγίζουν. Τότε, οι άνδρες τους ή τις βιάζουν ή τις απειλούν ότι αν δεν ανταποκριθούν στο ερωτικό κάλεσμα, θα υποστούν περαιτέρω κακοποίηση.

Το είδος αυτό βιασμού περιλαμβάνει συχνά πρωκτική διείσδυση, διείσδυση αντικειμένων, σοβαρότατη κακοποίηση των γενετικών οργάνων της γυναίκας, σεξ με φίλους του συζύγου ή με τον ίδιο υπό την παρουσία τρίτων, πολύ συχνά των παιδιών τους.

2. Βιασμός χωρίς σωματική κακοποίηση (Nonbattering Rape / Force - Only Rape):

Στην περίπτωση αυτή, ο θύτης χρησιμοποιεί τόση δύναμη, όση είναι αρκετή για να εξαναγκάσει τη γυναίκα να κάνει σεξ μαζί του. Ο βιασμός συμβαίνει σαν «απάντηση» σε επαναλαμβανόμενους καυγάδες ή διαφωνίες σχετικά με τη συχνότητα και τον τύπο της σεξουαλικής πράξης. Στόχος του δράστη είναι η συνουσία και όχι η κακοποίηση της συζύγου.

Αυτό το είδος βιασμού δεν είναι απαραίτητα λιγότερο εξευτελιστικό και τρομαχτικό από τα άλλα, απλώς περιλαμβάνει την άσκηση πρόσθετης βίας λιγότερο συχνά.

3. Βιασμός λόγω εμμονής με το σεξ και σαδιστικών τάσεων (Obsessive / Sadistic Rape):

Οι δράστες αυτής της κατηγορίας έχουν εμμονή με το σεξ. Πολλές φορές, ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για πορνογραφικό υλικό, όχι μόνο να το διαβάζουν ή να το βλέπουν, αλλά και να το αναπαραγάγουν, συνήθως βγάζοντας γυμνές φωτογραφίες τις γυναίκες τους. Άλλοι έχουν διαστροφές με αντικείμενο αυτές, π.χ. : μπορεί να τους αρέσει να τους επιτίθενται ξαφνικά, σε μία ανύποπτη στιγμή και να τις βιάζουν (να «παίζουν», δηλαδή, «το βιαστή»). Ο τρόμος των θυμάτων τους αυξάνει τη διέγερσή τους. Οι γυναίκες αντιμετωπίζονται σαν σεξουαλικά αντικείμενα, που ρόλος τους είναι η ικανοποίηση των γενετήσιων αναγκών των συζύγων. Ο εξευτελισμός τους είναι βασική προϋπόθεση, ώστε να μπορέσουν να ευχαριστηθούν αυτοί το σεξ. Συχνά, οι δράστες αυτοί έχουν ιστορικό σεξουαλικών προβλημάτων, όπως δυσκολίες στη σύση, ή ενοχές για παρελθούσες ομοφυλοφιλικές σεξουαλικές εμπειρίες.

Οι Finkelhor και Yllo (1985), Russell (1990) και Bergen (1996) πιστεύουν ότι υπάρχουν και άλλοι τύποι συζυγικού βιασμού. Η σεξουαλική βία ενδέχεται να πάρει διάφορες μορφές στην πορεία μίας σχέσης.

iv. Αίτια.

Το «γιατί» του συζυγικού βιασμού είναι μία ερώτηση, χωρίς ιδιαίτερα ικανοποιητική απάντηση. Η παρούσα βιβλιογραφία δεν έχει, μέχρι στιγμής, καλύψει επαρκώς το θέμα αυτό.

«Γιατί οι άνδρες βιάζουν τις γυναίκες τους;»

Σύμφωνα με τη Russell (1990), οι λόγοι για τους οποίους ένας σύζυγος κακοποιεί σεξουαλικά τη γυναίκα του είναι οι εξής τρεις: α) ο θυμός, β) η ανάγκη επιβολής δύναμης και, γ) ο σαδισμός.

Η Bergen (1996) αναφέρει τρεις άλλες αιτίες του βιασμού στα πλαίσια του γάμου. Πρώτον, θεωρεί ότι πολλοί άνδρες πιστεύουν ότι το σεξ είναι ένα αναμφισβήτητο δικαίωμα τους και μία απαραίτητη υποχρέωση των συζύγων τους. Το «όχι» σαν απάντηση στη σεξουαλική πράξη είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό και ανεκτό από τη στιγμή που έχουν ανταλλάξει όρκους αιώνιας πίστης. Αισθάνονται ότι τα σώματα των γυναικών τους τους ανήκουν και γι' αυτό δεν θεωρούν το σεξ υπό το κράτος πίεσης ως βιασμό. *«Είναι η γυναίκα μου. Πως θα μπορούσα να βιάσω την ίδια μου τη γυναίκα;»* (Finkelhor & Yllo, 1995. Walker, 1984).

Δεύτερον, πολλοί δράστες χρησιμοποιούν το βιασμό σαν μία μορφή τιμωρίας. Κακοποιούν τις γυναίκες τους, επιδιώκοντας να τους δώσουν ένα «μάθημα» για κάτι που - σύμφωνα με τους ίδιους - έκαναν, ή δεν έκαναν.

Και, τρίτον, ο βιασμός της συζύγου μπορεί να αποσκοπεί στην απόκτηση ελέγχου πάνω της. Χαρακτηριστικά, η Bergen, σε έρευνα που διεξήγαγε το 1996 συνάντησε αρκετές περιπτώσεις γυναικών, τις οποίες οι άνδρες τους βιάζουν με σκοπό να τις αφήσουν έγκυες, έτσι ώστε να μην μπορούν, λόγω των παιδιών, εύκολα να τους εγκαταλείψουν.

Ο Gelles (1997) συμπληρώνει τα παραπάνω με ένα άλλο σενάριο σχετικά με το συζυγικό βιασμό. Αυτός θεωρεί ότι ίσως να είναι και αποτέλεσμα ελλειπών επικοινωνιακών δεξιοτήτων του συζύγου, καθώς και μίας αδυναμίας του να συνδιαλεχθεί με ίσους όρους με τη γυναίκα του. Επιπλέον, ο θύτης ενδεχομένως χρησιμοποιεί το βιασμό σαν μέσο για να αποδείξει σ' αυτήν την ανωτερότητά του, παρά το γεγονός ότι μπορεί να έχει, για παράδειγμα, φτωχή μόρφωση ή να είναι άνεργος. Γι' αυτό το λόγο, επιδεικνύει σωματική δύναμη. Ο Lederer (Martin, 1981) υποστηρίζει ότι οι άνδρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους δεν ανέχονται να είναι αυτές ανώτερες τους και να αισθάνονται ισάξιες με εκείνους.

«Γιατί οι γυναίκες συναινούν στο βιασμό τους;»

Είναι πιθανόν η πλειοψηφία των γυναικών που εξαναγκάζονται να κάνουν σεξ με το σύντροφό τους, να μην αντιλαμβάνονται αυτή την άσκηση πίεσης ως βιασμό. Οι περισσότερες από αυτές θεωρούν το βιασμό σαν κάτι που μπορεί να συμβεί μόνο μεταξύ ξένων. Οι σύζυγοι που υφίστανται κακοποίηση, θέτουν πολλές δικαιολογίες προκειμένου να αποφύγουν να αντιμετωπίσουν τη σκληρή πραγματικότητα ενός μαρτυρικού γάμου. Κάποιες γυναίκες είναι τόσο εξαρτημένες οικονομικά και συναισθηματικά από τους συζύγους τους, ώστε το να τους θεωρήσουν βιαστές και να συνεχίσουν να ζουν μαζί τους, θα ήταν πολύ οδυνηρό (Bergen, 1996. Finkelhor & Yllo, 1980. Gelles, 1977, 1979. Russell, 1975, 1990).

Άλλες αποδέχονται το βιασμό γιατί πιστεύουν ότι συμβαίνει σε όλες τις γυναίκες. Λόγω, λοιπόν, του ότι είναι απομονωμένες κοινωνικά, δεν έχουν συναίσθηση των διαστρεφικών σεξουαλικών τους σχέσεων.

Σε άλλες περιπτώσεις, τα θύματα οδηγούνται στη συναίνεση από φόβο ότι, αν αντιδράσουν, θα κακοποιηθούν και σωματικά – σύμφωνα με τις ίδιες, οι άνδρες τους είναι πολύ πιο ισχυροί και, γι' αυτό, οποιαδήποτε προσπάθεια αντίστασης θα ήταν μάταιη.

Τέλος, κάποιοι άλλοι λόγοι για τους οποίους αποδέχονται την σεξουαλική πράξη, ακούσια, είναι ο φόβος μην πληγώσουν το σύντροφό τους, ή μην τις απατήσει με μία άλλη γυναίκα (Finkelhor & Yllo, 1980. Gelles, 1977. Walker, 1981. Γουλιάρου, 1991).

v. Μύθοι γύρω από το συζυγικό βιασμό.

Υπάρχουν αρκετές λανθασμένες απόψεις σχετικά με το συζυγικό βιασμό που οφείλονται στην έλλειψη γνώσης και ενημέρωσης για το θέμα. Αυτοί οι μύθοι αποτελούν μία υπεραπλουστευμένη εξήγηση, ενός πολύ περίπλοκου φαινομένου, και αποσκοπούν στο να καθησυχάσουν τους ανθρώπους, υπονοώντας ότι η άσκηση βίας συμβαίνει μόνο σε συγκεκριμένα είδη ανθρώπων και κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Πολλά θύματα βίας γίνονται θύματα των μύθων αυτών, πράγμα που τα καθιστά ανίκανα να ζητήσουν βοήθεια και να απομακρυνθούν από το βίαιο περιβάλλον τους.

Οι πιο γνωστοί μύθοι σχετικά με το συζυγικό βιασμό είναι οι εξής:

1. *«Ο συζυγικός βιασμός δεν είναι συχνό φαινόμενο, οπότε δεν χρειάζεται να του δοθεί ειδική νομική προσοχή».*

Ο βιασμός από το σύζυγο αποτελεί ένα συχνό, αλλά σπάνια αναφερόμενο έγκλημα. Πρόκειται για μία από τις πιο συνηθισμένες μορφές βιασμού. Αυτό το αποδεικνύουν ερευνητικά δεδομένα (Amir, 1971. Bart, 1975. Bachman & Saltzman,

1995. Finkelhor & Yllo, 1985. Randall & Haskell, 1995. Russell, 1990 ⁸⁾ που δείχνουν ότι το ποσοστό των γυναικών που υφίσταται σεξουαλική κακοποίηση από κάποιο οικείο ή συγγενές πρόσωπο είναι πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό που έχει πέσει θύμα βιασμού από έναν άγνωστο. Δυστυχώς, όμως, για πολλούς λόγους που θα αναφερθούν παρακάτω, σπάνια καταγγέλλεται, εφόσον, πάντα, το νομικό σύστημα τον αναγνωρίσει ως τέτοιο.

2. *«Ο συζυγικός βιασμός δεν είναι τόσο σοβαρός, όσο ο βιασμός από έναν ξένο - είναι απλά μία κατάσταση κατά την οποία η γυναίκα δεν έχει διάθεση για σεξ και ο άνδρας της επιμένει».*

Πολλές έρευνες έχουν αποδείξει ότι ο συζυγικός βιασμός έχει πολλές μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες, περισσότερες ακόμα από τις αντίστοιχες ενός βιασμού από έναν ξένο (Doron, 1980, Frieze, 1980, Gelles, 1977, Russell, 1975 ⁹⁾). Ο λόγος, για τον οποίο, ο πρώτος μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερο τραυματισμό στη γυναίκα, απ' ότι άλλες μορφές σεξουαλικής βίας, είναι, επειδή η εμπειρία της κακοποίησης από ένα πρόσωπο που νόμιζε ότι τη φρόντιζε και την αγαπούσε, μπορεί να καταστρέψει την ικανότητά της να αγαπά και να εμπιστεύεται οποιονδήποτε άλλο. Εκτός αυτού, μία γυναίκα που βιάστηκε από έναν άγνωστο, ζει με την ανάμνηση του βιασμού – μία γυναίκα που βιάστηκε από το σύζυγό της, ζει με το βιαστή.

3. *«Όταν η γυναίκα παντρεύεται, αυτόματα συναινεί και στη σεξουαλική πράξη με τον άνδρα της».*

Η έκφραση αγάπης μέσω της σεξουαλικής επαφής δεν είναι το ίδιο με το σεξ υπό το καθεστώς βίας. Κανένας άνθρωπος δεν συναινεί στην ενδοοικογενειακή βία.

4. *«Οι άνδρες δεν μπορούν να ελέγξουν και να καταστείλουν τις σεξουαλικές τους ορμές. Οι γυναίκες είναι αυτές που θα πρέπει να εμποδίσουν το βιασμό τους».*

Είναι αυταπάτη το ότι ο βιασμός αποτελεί έκφραση μίας ανεξέλεγκτης επιθυμίας (Greer, 1971). Δεν υπάρχει καμία γενετική αιτιολόγηση του παραπάνω μύθου.

5. *«Ένας σύζυγος θα πρέπει να μπορεί να έχει σεξουαλικές σχέσεις με τη γυναίκα του, χωρίς το φόβο ποινικών κυρώσεων. Ο νόμος δεν είναι σωστό να εμπλέκεται στις προσωπικές υποθέσεις των ανθρώπων» («τα εν οίκω, μη εν δήμω»).*

Ο βιασμός είναι μία πράξη βίας, που ενεργοποιείται από την επιθετικότητα και όχι από τη σεξουαλική επιθυμία. Αποτελεί ένα έγκλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί.

⁸ Παραπομπή από Monson & Langhinrichsen-Rolhling, 1998.

⁹ Παραπομπή από Bergen, 1996.

6. «Οι νόμοι σχετικά με το συζυγικό βιασμό διαλύουν έναν γάμο, εμποδίζοντας οποιαδήποτε δυνατότητα συμφιλίωσης».

Ένας γάμος, στον οποίο ο άνδρας βιάζει τη γυναίκα του, είναι ήδη διαλυμένος. Η απουσία μέτρων προστασίας για το θύμα δείχνει απλώς ελλιπή εφαρμογή της δικαιοσύνης.

7. «Στις γυναίκες αρέσει το βίαιο σεξ», «Όταν μία γυναίκα λέει όχι, εννοεί ναι».

Όταν μία γυναίκα λέει όχι, δεν είναι ναι, είναι όχι. Αυτά τα στερεότυπα δημιουργούν μία εικόνα παθητικής γυναικείας σεξουαλικότητας μαζοχιστικής, εντελώς υποταγμένης στις πρωτοβουλίες των ανδρών που ενδυναμώνεται από τα ΜΜΕ και το πορνογραφικό υλικό. Τα στερεότυπα αυτά αποπροσανατολίζουν τους άνδρες, αλλά και τις γυναίκες, κάνοντας τις να πιστεύουν ότι στέλνουν λάθος μηνύματα και, έτσι, να κατηγορούν τον εαυτό τους ότι φταίνε ή ότι είναι κακές σύζυγοι, επειδή δεν απολαμβάνουν το σεξ (Cowan, 2000. Fargier, 1983. Finkelhor & Yllo, 1985. Τσιγκρής, 2000. Weingourt, 1985¹⁰. Πηγή από το internet¹¹).

vi. Χαρακτηριστικά θύτη.

Από την παρούσα βιβλιογραφική έρευνα παρατηρήθηκε ανεπάρκεια επιστημονικών δεδομένων σχετικά με το προφίλ του συζύγου – βιαστή. Τις περισσότερες φορές, αποδίδονται σ' αυτόν τα χαρακτηριστικά του άνδρα που κακοποιεί μόνο σωματικά τη γυναίκα του (του “batterer”, σύμφωνα με την αγγλική βιβλιογραφία), κάτι που όμως δεν είναι απολύτως σωστό, καθώς υπάρχει και ένας αριθμός συζύγων που βιάζουν τη γυναίκα του, χωρίς να τη χτυπούν (Russell, 1990).

Από τα λίγα στοιχεία, λοιπόν, που αναφέρονται στην προσωπικότητα και την ιδιοσυγκρασία αυτών των ανδρών, γνωρίζουμε ότι πρόκειται για άτομα όλων των εθνικοτήτων, κοινωνικοοικονομικών τάξεων και ηλικιών (Russell, 1990), που ζηλεύουν παθολογικά τις γυναίκες τους, τις αντιμετωπίζουν σαν ιδιοκτησίες τους και πιστεύουν ότι έχουν το δικαίωμα να κάνουν έρωτα μαζί τους, όποτε *αυτοί* το επιθυμούν (Frieze, 1983¹²). Γενικά, ασπάζονται τους περισσότερους μύθους και τα στερεότυπα σχετικά με το βιασμό στο γάμο (Butt, 1980¹²). Επιπλέον, συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης από αλκοόλ και ναρκωτικές ουσίες: στην έρευνα των Finkelhor και Yllo (1985), το 70% των ερωτηθέντων γυναικών ανέφεραν ότι ο άνδρας τους βρισκόταν υπό το καθεστώς μέθης, τουλάχιστον σε ένα επεισόδιο σεξουαλικής κακοποίησης.

¹⁰ Παραπομπή από Davidson & Moore, 1992.

¹¹ <http://www.rapecrisisonline.com/MaritalRape.htm> (09/02/2003)

¹² Παραπομπή από Finkelhor & Yllo, 1995.

Οι σύζυγοι – βιαστές χρησιμοποιούν το σεξ, είτε ως μέσο εκτόνωσης της επιθετικότητάς τους και άσκησης βίας, είτε για να τονώσουν τη χαμηλή τους αυτοεκτίμηση (Walker, 1997). Ο Gelles (1997) υποστηρίζει ότι το σεξ και η βία είναι τρόποι τους οποίους ένας άνδρας μπορεί να χρησιμοποιήσει για να εκφοβίσει τη γυναίκα του και να της επιβληθεί, χωρίς τον κίνδυνο παρέμβασης του κοινωνικού περιβάλλοντος. Έχει παρατηρηθεί ότι, εκτός σπιτιού, οι σύζυγοι που κακοποιούν σεξουαλικά τις γυναίκες τους επιδεικνύουν περισσότερα επιθετικά στοιχεία, σε σχέση με αυτούς που τις κακοποιούν μόνο σωματικά (Bowker, 1983). Δυστυχώς, όμως, μία τέτοια συμπεριφορά σπάνια γίνεται αντιληπτή.

Σύμφωνα με τους Haley και Brann – Haley (2000), ο δράστης είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσει σωματική βία ή τεχνικές εξαναγκασμού, προκειμένου να πετύχει το σκοπό του, αγνοώντας τα συναισθήματα του θύματος. Ο σκοπός του δεν είναι άλλος από τον εξουτελισμό ή / και την εκδίκηση της συζύγου και κίνητρό του, η ανάγκη για έλεγχο και κυριαρχία και όχι η φυσιολογική σεξουαλική επιθυμία. Και αυτό ακριβώς το κίνητρο διαφοροποιεί το βιασμό από το φυσιολογικό σεξ, που είναι μία έκφραση αγάπης και εγγύτητας (Finkelhor & Yllo, 1985¹³. Walker, 1997).

vii. Χαρακτηριστικά θύματος.

Έχει αποδειχτεί ότι οι γυναίκες με παραδοσιακές και στερεοτυπικές απόψεις σχετικά με τους γυναικείους ρόλους, είναι λιγότερο πιθανό να ορίσουν ένα περιστατικό βίαιης συνουσίας ως βιασμό, σε σύγκριση με τις γυναίκες με λιγότερο παραδοσιακές απόψεις (Klemmack & Klemmack, 1976¹⁴).

Η Russell (1990) βρήκε, σε έρευνά της, ότι οι γυναίκες που βιάζονται από τους συντρόφους ήταν κάθε ηλικίας. Ωστόσο, περίπου τα 2/3 αυτών κακοποιήθηκαν σεξουαλικά από τους συντρόφους τους, όταν ήταν κάτω από 25. Η κοινωνική τάξη είναι μία μεταβλητή δύσκολη στο να την υπολογίσει κανείς. Η ίδια ερευνήτρια βρήκε ότι οι περισσότερες από αυτές τις γυναίκες, που εγκαταλείπουν τους συζύγους τους, ήταν της μεσαίας προς ανώτερης τάξης, ενώ οι Finkelhor και Yllo (1985) υποστήριξαν ότι αυτές από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα έχουν περισσότερες πιθανότητες να καταγγείλουν το βιασμό τους. Σχετικά με τη φυλή, η Russell (1990) ανακάλυψε ότι η συχνότητα του συζυγικού βιασμού ήταν ελαφρώς μεγαλύτερη στις αφρικανοαμερικάνες, σε σχέση με τις λευκές, τις λατινογενείς και τις ασιατίσες. Δυστυχώς, η έλλειψη ποικιλίας στο δείγμα ως προς τη φυλή, την εθνικότητα και τον πολιτισμό, καθιστούν τη γενίκευση του δύσκολη (Bergen, 1999).

¹³ Παραπομπή από Reid, 1988.

¹⁴ Παραπομπή από Τσιγκρής, 2000.

Οι Shields και Hanneke (1985) υποστηρίζουν ότι συχνά τα θύματα συζυγικού βιασμού έχουν παντρευτεί σε νεαρή ηλικία, έχουν σύντομη περίοδο γνωριμίας πριν από το γάμο, δεν εργάζονται και είναι εξαρτημένα οικονομικά. Επίσης, οι ίδιοι ερευνητές βρήκαν ότι, όσο πιο συχνά οι γυναίκες βιάζονταν από το σύντροφό τους, τόσο πιο πολύ μειωνόταν η αυτοεκτίμηση και η θετική τους σκέψη.

Η Walker (1989) πρεσβεύει ότι αυτές οι γυναίκες είχαν πολύ λίγες γνώσεις για τη φυσιολογική σεξουαλική συμπεριφορά πριν γνωρίσουν τον άνδρα τους. Είχαν μεγαλώσει σε οικογένειες, όπου η οποιαδήποτε συζήτηση για σεξ ήταν απαγορευμένη, και δεν είχαν λάβει κανενός είδους ενημέρωση γύρω από το θέμα αυτό. Πολλές από αυτές δεν είχαν σεξουαλικές εμπειρίες πριν δεσμευτούν με τους δράστες.

Η Bergen (1996), σε έρευνά της με υποκείμενα θύματα βιασμού στο γάμο, ανακάλυψε ότι όλες είχαν προσπαθήσει να αντιμετωπίσουν την κακοποίηση, είτε εγκαταλείποντας τις σχέσεις τους, είτε προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο να ξαναβιαστούν, υιοθετώντας διάφορες τεχνικές επιβίωσης (π.χ. : αποφυγή του συζύγου ή τυφλή υπακοή σε ό,τι υπαγόρευε), επειδή αδυνατούσαν να φύγουν.

Και σε αυτό το σημείο τίθεται το μεγάλο ερώτημα:

«Γιατί μένουν και δεν καταγγέλλουν το βιασμό τους;»

Υπάρχουν αρκετές γυναίκες – θύματα του συζυγικού βιασμού που επιλέγουν να μείνουν με το δράστη και να μην καταγγέλλουν το έγκλημα που διαπράττεται εναντίον τους για έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω λόγους (Bergen, 1996. Walker, 1989):

- Ντρέπονται γι' αυτό που τους συμβαίνει ή αισθάνονται ένοχες.
- Φοβούνται ότι θα κατηγορηθούν και οι ίδιες.
- Φοβούνται τυχόν αντίποινα.
- Δεν είναι σίγουρες ότι πρόκειται για σεξουαλικό έγκλημα.
- Αισθάνονται αγάπη προς το σύζυγο και δέσμευση προς τη σχέση.
- Στο γάμο υπάρχουν παιδιά.
- Πιστεύουν ότι είναι μέρος των συζυγικών τους καθηκόντων να κάνουν έρωτα με το σύζυγό τους, έστω και χωρίς τη θέλησή τους.
- Έχουν θρησκευτικά πιστεύω που τις εμποδίζουν να χωρίσουν.
- Δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητες: δεν έχουν εργασία, χρήματα και περιουσία δική τους.

- Δεν έχουν υποστήριξη από την οικογένεια και τους φίλους ή / και δεν έχουν προστασία από το νόμο και την αστυνομία.
- Θέλουν να αποφύγουν το στίγμα της θυματοποίησης.
- Φοβούνται τις αντιδράσεις της οικογένειάς τους.
- Έχουν την τάση να εκλογικεύουν τη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων τους, αποδίδοντας την στο στρες, στο αλκοόλ, ή σε προβλήματα στη δουλειά.
- Έχουν μάθει και πιστεύουν ότι η προσωπική τους αξία οφείλεται και στηρίζεται στους συζύγους τους.
- Θεωρούν ότι είναι οι ίδιες υπεύθυνες να κάνουν το γάμο τους να πετύχει. Αν αποτύχουν σ' αυτό, αποτυγχάνουν σαν γυναίκες.
- Αν φύγουν, δεν έχουν που να πάνε.
- Πιστεύουν ότι το περιστατικό που τους συνέβη δεν ήταν αρκετά σοβαρό.

Παρά τα όσα λέγονται, καμία γυναίκα δεν υφίσταται κακοποίηση επειδή την αποδέχεται. Όλες το θεωρούν ταπεινωτικό και κάνουν τεράστιες προσπάθειες να το σταματήσουν, ανεξάρτητα από το τελικό αποτέλεσμα.

viii. Επιπτώσεις στη γυναίκα.

Η βία, με όποια μορφή κι αν αυτή εμφανίζεται, έχει σοβαρές συνέπειες, τόσο στη σωματική, όσο και στην ψυχική υγεία των γυναικών.

Τα αποτελέσματα του συζυγικού βιασμού είναι σοβαρά και μπορεί να έχουν μεγάλη διάρκεια (Frieze, 1983. Kilpatrick et al, 1988 ¹⁵). Ειδικότερα:

Σωματικές Επιπτώσεις:

Οι γυναίκες που έχουν βιαστεί από το σύζυγό τους, πολύ συχνά, παρουσιάζουν τραύματα στα γεννητικά όργανα (κόλπος, πρωκτός) [σύμφωνα με τις Okun (1986) και Peacock (1995), τα θύματα συζυγικού βιασμού έχουν περισσότερες πιθανότητες να βιώσουν ανεπιθύμητο πρωκτικό – αλλά και στοματικό – έρωτα], μελανιές, σχισμένους μυς και κοψίματα (Bergen, 1996. Painter, 1991 ¹⁵). Όσες γυναίκες, εκτός από σεξουαλική, υφίστανται και σωματική κακοποίηση, μπορεί να παρουσιάζουν και «μαυρισμένα» μάτια, πληγές από μαχαίρι, «ανοιγμένες» μύτες, σπασμένα κόκαλα και απώλεια της όρασης ή της ακοής (Browne, 1991. Follingstad et al, 1991 ¹⁶).

Εκτός αυτών, τα τραύματα μπορεί να είναι και γυναικολογικά: σχίσιμο του κόλπου, εγκυμοσύνη, πρόωρες γέννες ή αποβολές, μολύνσεις από σεξουαλικά

¹⁵ Παραπομπή από Lees, 2000.

¹⁶ Παραπομπή από Bergen, 1999.

μεταδιδόμενα νοσήματα, αιμορροΐδες, ακράτεια ούρων και στέρωση (Campbell & Alford, 1989. Russell, 1990). Ορισμένες γυναίκες βιάζονται από τους συντρόφους τους με τόση ορμή, ώστε υφίστανται ανεπανόρθωτες βλάβες στα γεννητικά τους όργανα (Walker, 1997).

Η Lees (2000) υποστηρίζει ότι υπάρχει υψηλή συσχέτιση μεταξύ συζυγικού βιασμού και φόνου. Οι άνδρες που βιάζουν και χτυπούν τις γυναίκες τους είναι εξαιρετικά επικίνδυνοι και έχουν περισσότερες πιθανότητες να τις τραυματίσουν σοβαρά και να προβούν ακόμα και στο έγκλημα.

Ψυχικές Επιπτώσεις:

Η πράξη του συζυγικού βιασμού γίνεται αντιληπτή από το θύμα σαν την απόλυτη απομυθοποίηση της ρομαντικής συζυγικής σχέσης.

Οι βραχυπρόθεσμες ψυχολογικές συνέπειες στη γυναίκα είναι: άγχος, σοκ, θυμός, φόβος, μετατραυματικό στρες, άρνηση του συμβάντος, κατάθλιψη και αυτοκτονικός ιδεασμός, ενοχή, αίσθημα εξευτελισμού, έλλειψη κινήτρων και αδυναμίας εύρεσης εναλλακτικών λύσεων, αίσθημα του «μαθημένου αβοήθητου» (η γυναίκα αδυνατεί να αντιδράσει και δέχεται παθητικά ό,τι της συμβαίνει) και ψυχοσωματικά συμπτώματα (ναυτίες, εμετοί, πονοκέφαλοι, εξάντληση) (Bergen, 1996. Eastel, 1992. Finkelhor & Yllo, 1980. Haley & Brann – Haley, 2000. Russell, 1990. Walker, 1989).

Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες είναι συνήθως: διαταραχές του ύπνου, διαταραχές της πρόσληψης τροφής (ιδίως ανορεξία), διαταραχές σχετιζόμενες με ουσίες, προβλήματα στη δημιουργία σχέσεων, αρνητική αυτοεικόνα και τραυματισμένη αίσθηση εαυτού, σεξουαλικά προβλήματα (σεξουαλική δυσλειτουργία, έλλειψη ενδιαφέροντος για το σεξ, μειωμένη διέγερση κατά τη διάρκειά του), flash - backs, φόβος ότι ο βιασμός θα επαναληφθεί και στο μέλλον, αδυναμία να εμπιστευτεί τους άλλους, μοναξιά (Campbell & Alford, 1989, Doron, 1980, Frieze, 1980, Russell, 1980, Whatley, 1993¹⁷. Πηγή από το internet¹⁸).

Ένα χαρακτηριστικό συναίσθημα μιας γυναίκας που έχει βιαστεί από τον άνδρα της είναι αυτό της προδοσίας. Αισθάνεται ότι έχει εξαπατηθεί όχι μόνο από εκείνον, αλλά και από τον ίδιο της τον εαυτό, γεγονός που την κάνει να αμφισβητεί την κρίση της, καθώς αυτός που θεώρησε άξιο εμπιστοσύνης, την κακοποίησε (Lees, 2000).

Είναι σύνηθες το φαινόμενο, τα θύματα να κατηγορούν τον εαυτό τους, επειδή οι σύζυγοί τους χρησιμοποίησαν βία προκειμένου να τις εξαναγκάσουν να

¹⁷ Παραπομπή από Bergen, 1996.

¹⁸ http://www.sccadvasa.org/marital_rape.htm (09/02/2003)

εμπλακούν στη σεξουαλική πράξη. Πολλές από αυτές πιστεύουν ότι ο βιασμός συμβαίνει επειδή δεν ανταποκρίνονται σεξουαλικά ή επειδή δεν καταφέρνουν να ελκύουν τους άνδρες. Άλλες, πάλι, έχουν την πεποίθηση ότι ο βιασμός πραγματοποιείται λόγω της άρνησής τους να συμμετάσχουν σε οποιαδήποτε σεξουαλική δραστηριότητα, ή λόγω έλλειψης φροντίδας προς το σύντροφό τους. Έτσι, αναρωτιούνται αν η δική τους ανεπάρκεια είναι η ρίζα του προβλήματος και εθελουφλούν μπροστά στην αλήθεια (Davidson & Moore, 1992).

Ο συζυγικός βιασμός αποτελεί πηγή μεγάλου άγχους για τη γυναίκα. Οι Weis και Borges (1973)¹⁹ αναφέρουν ότι πρόκειται για μία εμπειρία περισσότερο αγχογόνα και από τη σωματική κακοποίηση, επειδή η γυναίκα συχνά πιστεύει ότι έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί το σεξ, ή επειδή ο άνδρας της μπορεί να το αποκτήσει ανά πάσα στιγμή. Έτσι, υποβάλλεται σε ένα καθεστώς διαρκούς τρόμου μίας νέας επίθεσης, είτε είναι ξύπνια, είτε κοιμάται. Επιπλέον, η καθημερινή επαφή με το θύτη είναι από μόνη της μία στρεσογόνα κατάσταση (Shields & Hanneke, 1983).

viii. Πρόληψη και θεραπεία.

Το φαινόμενο του συζυγικού βιασμού μπορεί να αντιμετωπιστεί ως μεμονωμένο πρόβλημα, αλλά και μέσα στα πλαίσια ενός σχεδίου με στόχο την εξάλειψη της συντροφικής βίας. Χρειάζεται μία πολυεπίπεδη και συστηματική προσέγγιση, προκειμένου να καταπολεμηθεί αυτή δραστικά και να αναπτυχθούν νέες υπηρεσίες για τις κακοποιημένες γυναίκες. Σε επίπεδο πρόληψης και θεραπείας, προτείνονται τα εξής (Haley & Brann – Haley, 2000. Walker, 1989):

1. Πρωτοβάθμια πρόληψη.

Αυτή περιλαμβάνει προγράμματα που στόχο έχουν τον περιορισμό των αιτιών που προκαλούν άμεσα ή έμμεσα το πρόβλημα. Το καλύτερο μέσο πρωτογενούς πρόληψης είναι η ευαισθητοποίηση μέσω της πληροφόρησης. Μέσου αυτής, ελπίζουμε ότι θα επιτευχθούν οι παρακάτω στόχοι (Walker, 1989):

A. Μείωση του στερεότυπου διαχωρισμού των δύο φύλων:

Βιβλία, κινηματογραφικές ταινίες, διαφημίσεις και τηλεοπτικά προγράμματα θα πρέπει να αντανakλούν την ισότητα των δύο φύλων.

B. Μείωση της σκληρότητας στην πειθάρχηση των παιδιών:

Οι οικογένειες θα πρέπει να μην χρησιμοποιούν το ξύλο σαν μέσο επιβολής ελέγχου και τιμωρίας. Η βία γεννά βία.

Γ. Η αναγνώριση μίας βίαιης συμπεριφοράς.

¹⁹ Παραπομπή από Finkelhor & Gelles, 1993.

Πολλές κακοποιημένες γυναίκες δεν αναγνωρίζουν την άσκηση βίας από το σύντροφό τους, αλλά αντίθετα τη δέχονται σαν κάτι το φυσιολογικό. Μέσω την ενημέρωσης, θα ανακαλύψουν ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει.

Σε επίπεδο πρωτογενούς πρόληψης, είναι απαραίτητο να ευαισθητοποιηθούν ως προς το συζυγικό βιασμό, κάποιοι φορείς, όπως η Αστυνομία και η Εκκλησία.

Αστυνομία:

Έρευνες έχουν αποδείξει ότι ο ρόλος των Αστυνομικών Αρχών απέναντι στο συζυγικό βιασμό είναι ανεπαρκής (Pagelow, 1992. Saunders & Size, 1986. Stanko, 1988). Η Αστυνομία παρεμβαίνει, γενικά, σε περιστατικά κακοποίησης με δυσαρέσκεια και ύστερα από επίμονες προσκλήσεις. Η Frieze (1983) υποστηρίζει ότι η Αστυνομία είναι λιγότερο υποστηρικτική στις γυναίκες – θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, απ' ότι στα θύματα σωματικής²⁰.

Ο λόγος για τον οποίο είναι αναποτελεσματική η Αστυνομία στην αντιμετώπιση των δραστών δεν είναι εντελώς φανερός. Οι αστυνομικοί καταλαβαίνουν την ευθύνη του για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την επιβολή του νόμου. Αλλά πολλοί θεωρούν ότι αυτά που γίνονται πίσω από τις κλειστές πόρτες των οικογενειών δεν αφορούν την Αστυνομία (Walker, 1989).

Κάποιες προτάσεις για περισσότερη ευαισθητοποίηση περιλαμβάνουν την επιμόρφωση των αστυνομικών για το φαινόμενο του συζυγικού βιασμού και, ιδίως, για τον τρόπο συμπεριφοράς τους προς τα θύματα αυτού, καθώς και τη συμμετοχή περισσότερων γυναικών αστυνομικών σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής κακοποίησης (Bergen, 1999).

Εκκλησία:

Πολλές γυναίκες δεν αισθάνονται άνετα να έρχονται σε επαφή με τις Αρχές και, εναλλακτικά, προτιμούν να συμβουλευούνται ανθρώπους του κλήρου και της Εκκλησίας. Δυστυχώς, όμως, συχνά δεν βρίσκουν την κατάλληλη αντιμετώπιση, καθώς πολλές φορές αυτοί τις προτρέπουν να υπακούουν τους συζύγους τους ή στηλιτεύουν την άρνησή τους να συμμετέχουν στην ερωτική πράξη.

Οι Yllo και LeClerc (1988) και Adams (1993) προτείνουν σ' αυτούς τους φορείς να ενθαρρύνουν τους γυναίκες να μιλήσουν για το βιασμό τους, να εστιάσουν στην ευθύνη του δράστη, και όχι του θύματος, και να προσπαθήσουν να διαλύσουν τους μύθους περί συζυγικού βιασμού (Mahoney & Williams, 1998).

²⁰ Παραπομπή από Monson & Langhinrichsen-Rolhling, 1998.

2. Δευτεροβάθμια πρόληψη.

Σ' αυτό το επίπεδο είναι καταλληλότερες οι πιο συγκεκριμένες παρεμβάσεις: επισκέψεις στο σπίτι, τηλεφωνήματα, νομικές συμβουλές, οικονομική ενίσχυση και παροχή πληροφοριών. Βασικός στόχος των παρεμβάσεων είναι να κατανοήσει η γυναίκα ότι είναι κακοποιημένη.

3. Τριτοβάθμια πρόληψη.

Στο πλαίσιο αυτό, η κακοποιημένη γυναίκα έχει ανάγκη ένα περιβάλλον που θα την στηρίξει με όλους τους τρόπους, προκειμένου να ορθοποδήσει και να πάρει κάποιες αποφάσεις για τη ζωή της. Άμεση νοσηλεία, ξενώνες και μακροχρόνια ψυχοθεραπεία είναι τα απαιτούμενα μέσα.

Ιατρική Νοσηλεία:

Η νοσοκομειακή περίθαλψη δεν βοηθά μόνο στην ανάρρωση από τα τραύματα, αλλά λειτουργεί και σαν προσωρινό καταφύγιο. Στη διάρκεια της νοσηλείας στο νοσοκομείο, η κακοποιημένη γυναίκα και ο δράστης αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της βίας. Μολονότι, οι περισσότερες γυναίκες επιστρέφουν σπίτι τους μετά την αποθεραπεία, για μερικές η νοσηλεία αποτελεί το πρώτο βήμα για την κατάκτηση της ανεξαρτησίας τους (Walker, 1989).

Η ιατρική παρακολούθηση παρέχει την καλύτερη άμεση περίθαλψη, καθώς αποτελεί και νόμιμη απόδειξη του βιασμού. Γι' αυτό και οι ειδικοί συμβουλεύουν τις γυναίκες, που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά, να μην πλυθούν μετά το βιασμό και να μην αλλάξουν ρούχα, ώστε να μην χαθούν τα αποδεικτικά στοιχεία.

Ξενώνες:

Λόγω της φύσης του συζυγικού βιασμού, τα θύματά του μπορούν να αναζητήσουν στήριξη και βοήθεια, τόσο από κέντρα για κακοποιημένες συζύγους, όσο και για θύματα βιασμού.

Για να είναι ένας ξενώνας έτοιμος να βοηθήσει σεξουαλικά κακοποιημένες συζύγους, πρέπει να διαθέτει ένα προσωπικό εξαιρετικά ενημερωμένο γύρω από το συζυγικό βιασμό και προσανατολισμένο προς τις κατάλληλες τεχνικές στήριξης των θυμάτων αυτού. Σε επίπεδο θεραπείας, το ιδανικό θα είναι να παρέχεται ατομική συμβουλευτική, αλλά και ομαδική ψυχοθεραπεία, φέρνοντας τις σεξουαλικά κακοποιημένες συζύγους, με άλλες με τις ίδιες εμπειρίες (Bergen, 1999. Haley & Brann – Haley, 2000).

Η σημασία των ξενώνων είναι ότι παρέχουν την αίσθηση της επικοινωνίας και ένα σύστημα υποστήριξης. Οι γυναίκες εκεί αρχίζουν να αισθάνονται ότι έχουν

κάποιο έλεγχο πάνω στη ζωή τους, ότι οι άλλοι άνθρωποι ενδιαφέρονται γι' αυτές και ότι θέλουν να τις βοηθήσουν. Η απομάκρυνση από το σύζυγο και η διαμονή σε ένα χώρο με ειδικούς (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ιατρούς, νοσηλευτές) που μπορούν να συμπαρασταθούν στις κακοποιημένες γυναίκες, μπορεί να τις κάνει να αισθανθούν πιο ασφαλείς (Barnett et al, 1987). Το προσωπικό των ξενώνων θα πρέπει να λαμβάνει προφυλάξεις, ώστε να διαφυλάσσεται η ασφάλεια των γυναικών και των παιδιών τους.

Συμβουλευτική – Ψυχοθεραπεία:

Τις περισσότερες φορές, στις κακοποιημένες γυναίκες παρέχεται ψυχολογική στήριξη και όχι ψυχοθεραπεία (ιδίως στην Ελλάδα). Παρόλα αυτά, η ψυχοθεραπεία έχει πολλά οφέλη για τα θύματα κακοποίησης.

Η ψυχοθεραπεία μπορεί να βοηθήσει μία κακοποιημένη γυναίκα να ανακτήσει τη χαμένη της αυτοπεποίθηση και αυτονομία, και να πραγματοποιήσει μία θετική αλλαγή στη ζωή της, που θα έχει διάρκεια. Επιπλέον, θα διδαχτεί πώς να ελέγχει η ίδια τη ζωή της και πώς να μην διατηρεί τη στάση του θύματος. Στόχος της ψυχοθεραπείας είναι η εναπόκτηση της ψυχικής της ισορροπίας (Haley & Brann - Haley, 2000. Martin, 1981. Stark & Flitcraft, 1998. Walker, 1989).

Στη διάρκεια της θεραπείας, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσει η γυναίκα πως είναι κακοποιημένη σεξουαλικά, πως τα γεγονότα της προσδίδουν αυτό το χαρακτηρισμό. Η άρνηση αυτού από τη γυναίκα είναι ένας τυπικός μηχανισμός, ο οποίος την αποτρέπει να προχωρήσει σε οποιαδήποτε ενέργεια (Walker, 1989).

Στα πλαίσια μιας ψυχοθεραπευτικής σχέσης, ένας ειδικός πρέπει να κινηθεί προς τη δημιουργία ενός κλίματος οικειότητας και εμπιστοσύνης, προκειμένου τα θύματα του συζυγικού βιασμού να νιώσουν άνετα να συζητήσουν για τις εμπειρίες τους, κάτι που μπορεί να μην έχουν ξανακάνει ως τότε. Είναι απαραίτητο αυτός να έχει εκπαιδευτεί στο πώς να διευκολύνει τη διαδικασία της «αποκάλυψης» και να είναι υπομονετικός και υποστηρικτικός, κάνοντας τις γυναίκες να καταλάβουν ότι δεν είναι μόνες τους και ότι είναι φυσιολογικό να αισθάνονται οργή, θυμό, προδοσία ή σύγχυση (Shields & Hanneke, 1985).

Επιπλέον, κρίνεται επιβεβλημένο, οι θεραπευτές που ασχολούνται με περιστατικά συζυγικού βιασμού, να είναι πλήρως ενημερωμένοι γύρω από αυτόν και να κατανοούν σε βάθος τη δυναμική της σχέσης της σεξουαλικά κακοποιημένης γυναίκα με το σύζυγό της. Αν ο κλινικός δεν έχει εμπειρία στις βίαιες σχέσεις και είναι ανενημέρωτος, μπορεί λανθασμένα να εστιάσει τη θεραπεία στα συναισθήματα και στη συμπεριφορά του θύματος. Οι γυναίκες, θέλοντας απεγνωσμένα να πιστέψουν ότι, αν αλλάξουν τη δική τους συμπεριφορά, θ'

αλλάζουν προς το καλύτερο και τη βίαιη σχέση, ακολουθούν τις συχνά ακατάλληλες οδηγίες ενός μη έμπειρου θεραπευτή. Το μόνο, όμως, που πετυχαίνουν τότε είναι να πέσουν σε μεγαλύτερη απελπισία, καθώς ο έλεγχος δεν βρίσκεται στα δικά τους χέρια (Mahoney & Williams, 1998. Roberts, 1984).

Είναι απαραίτητο, οι θεραπευτές που ασχολούνται με θύματα συζυγικού βιασμού, να αντιμετωπίσουν τις δικές τους τυχόν προκαταλήψεις γύρω από το θέμα αυτό (Barnard, 1989, Prescott & Letto, 1977, Weingourt, 1985²¹). Αν ένας κλινικός ασπάζεται τους σχετικούς μύθους, δεν θα μπορέσει να βοηθήσει μία κακοποιημένη γυναίκα αποτελεσματικά. Επίσης, όσοι από τους ψυχοθεραπευτές νιώθουν άβολα, συζητώντας σεξουαλικά ζητήματα, θα πρέπει να αναζητήσουν ειδική στήριξη και εκπαίδευση, ώστε να μειώσουν το αίσθημα αυτό (Mahoney & Williams, 1998).

Ο τρόπος προσέγγισης των γυναικών που βιάζονται από το σύντροφό τους, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. Ένας ειδικός θα πρέπει να αποφύγει ερωτήσεις που θα φαίνονται ότι κατηγορούν το θύμα για την κατάστασή του, όπως: *«γιατί άργησες τόσο να έρθεις εδώ;»*, ή, *«γιατί έμενες σε μία τέτοια φριχτή σχέση;»*. Πιθανόν να υπήρχαν σοβαροί λόγοι που την εμπόδιζαν να φύγει, όπως η ύπαρξη παιδιών, η οικονομική εξάρτηση, ή το θρησκευτικό και κοινωνικό περιβάλλον (Diloreto, 2001).

Πολύ συχνά, οι σεξουαλικά κακοποιημένες σύζυγοι δεν αναγνωρίζουν την επίθεση που έχουν δεχτεί από τον άνδρα τους ως βιασμό, γι' αυτό και είναι μπερδεμένες συναισθηματικά. Έτσι, η ερώτηση *«έχετε ποτέ βιαστεί από το σύντροφό σας;»*, είναι ανεπιτυχής. Αντί αυτής, μπορούν να γίνουν οι παρακάτω ερωτήσεις, οι οποίες θα φέρουν στην επιφάνεια την ύπαρξη σεξουαλικής βίας (Bergen, 1999. Mahoney & Williams, 1998):

- *Σας έχει συμβεί ποτέ να κάνετε έρωτα με το σύντροφό σας χωρίς να το επιθυμείτε;*
- *Έχετε ποτέ έρθει σε δύσκολη θέση, επειδή ο σύντροφός σας, σας ζήτησε κάτι κατά τη διάρκεια του σεξ, που δεν σας άρεσε, αλλά αναγκαστήκατε να το κάνετε παρόλα αυτά;*
- *Κάνατε ποτέ σεξ με το σύντροφό σας επειδή φοβόσασταν να πείτε όχι;*
- *Ενδώσατε ποτέ στο σεξ με το σύντροφό σας, επειδή δεν σταματούσε να σας παρενοχλεί σεξουαλικά;*

Σε κάθε περίπτωση, οι όποιες ερωτήσεις πρέπει να γίνουν με τον κατάλληλο τρόπο, καθώς δεν είναι εύκολο γι' αυτές να μιλήσουν για ότι τους έχει συμβεί. Οι

²¹ Παραπομπή από Monson & Langhinrichsen-Rolhling, 1998.

γυναίκες σύζυγοι έρχονται σε πολύ δύσκολη θέση, όταν τους ζητάται να εξομολογηθούν το βιασμό τους (Bergen, 1996. Browne, 1987. Russell, 1990).

Η συμβουλευτική – ψυχοθεραπεία σε γυναίκες που έχουν βιαστεί από τους άνδρες τους είναι δύσκολη, καθώς μία σύζυγος μπορεί να διατηρεί ακόμα δυνατά συναισθήματα για το δράστη και να θέλει να συνεχίσει να έχει μία σχέση μαζί του (Mahoney & Williams, 1998). Παρά τις καλύτερες δυνατές προσπάθειες από πλευράς θεραπευτή, η κακοποιημένη γυναίκα μπορεί να επιστρέψει στο βίαιο σύντροφό της. Η αποκάλυψη ότι είναι θύμα βιασμού από αυτόν δεν σημαίνει και ότι θα τον εγκαταλείψει.

Οι Stark & Flitcraft (1998) υποστηρίζουν ότι τίποτα δεν είναι πιο ματαιωτικό για έναν θεραπευτή, από το να επιστρέψει μία κακοποιημένη γυναίκα στο σύντροφό της, ή να αρνείται να τον αφήσει. Γι' αυτό, ένας ψυχολόγος πρέπει να ξέρει ότι έκανε το καθήκον του, με το να προσφέρει την κατάλληλη υποστήριξη. Το αν αυτή θα αποδεχτεί ή όχι τη βοήθειά του, είναι δική της επιλογή (Diloreto, 2001).

Είναι πολύ ουσιώδες να καταλάβουμε και να αποδεχτούμε τις αμφιταλαντεύσεις της κακοποιημένης γυναίκας. Οι περισσότερες από αυτές χρειάζονται πολύ χρόνο για να προχωρήσουν σε θετικές αλλαγές (Walker, 1989).

Υπάρχει η άποψη (ενδεικτικά: Monson & Langhinrichsen-Rolhling, 1998) ότι, λόγω ζητημάτων μεταβίβασης, η συμβουλευτική μπορεί να είναι δυσκολότερη για το θύμα, αν ο θεραπευτής είναι άνδρας. Η Walker (1989) πρεσβεύει ότι μόνο γυναίκες ψυχοθεραπεύτριες μπορούν να προσφέρουν βοήθεια στις κακοποιημένες γυναίκες. Ο Martin (1981) είναι λιγότερο απόλυτος, υποστηρίζοντας ότι, ανεξαρτήτως φύλου, ο θεραπευτής θα πρέπει να ακολουθεί τη φεμινιστική κατεύθυνση.

Τα περισσότερα περιστατικά σεξουαλικά κακοποιημένων γυναικών αντιμετωπίζονται θεραπευτικά με ατομική ή - πιο σπάνια – με ομαδική συμβουλευτική (ψυχοθεραπεία). Οι Davidson και Moore (1920) υποστηρίζουν ότι σε μία σχέση κακοποίησης, μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά και η οικογενειακή θεραπεία, εφόσον βέβαια ο σύζυγος αποφασίσει να εμπλακεί ουσιαστικά σε αυτήν. Αυτό, όμως, είναι μάλλον απίθανο να συμβεί. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δραστών, που ξεκινά θεραπεία, σύντομα διακόπτει.

Τα είδη της ψυχοθεραπείας μπορούν να ποικίλουν από την άποψη της τεχνικής και της οπτικής γωνίας, αλλά οι στόχοι παραμένουν σταθεροί. Εστιάζονται στην τρέχουσα συμπεριφορά, μολονότι η διερεύνηση του περιβάλλοντος, είναι μερικές φορές χρήσιμη για την κατανόηση των παρόντων προβλημάτων (Walker, 1989).

Άλλα μέτρα για τον περιορισμό του φαινομένου του συζυγικού βιασμού:

Νομική Υποστήριξη:

Δικαστικά, ο συζυγικός βιασμός θα πρέπει να αντιμετωπίζεται όπως και ο βιασμός από έναν άγνωστο. Οι νόμοι, ακόμα κι όταν έχουν θεσπιστεί, δεν τον αντιμετωπίζουν σαν «πραγματικό» βιασμό. Έχει παρατηρηθεί ότι οι δικαστές συνήθως ταυτίζουν την πράξη αυτή περισσότερο με το σεξ και λιγότερο με τη βία (Lees, 2000).

Η μη ποινικοποίηση του συζυγικού βιασμού εξακολουθεί να συντηρεί τα δικαιώματα ιδιοκτησίας του άνδρα πάνω στη γυναίκα, στα πλαίσια του γάμου (Τσιγκρής, 2000). Γι' αυτό, προκειμένου να περιοριστεί το πρόβλημα αυτό, θα πρέπει ο συζυγικός βιασμός να ποινικοποιηθεί σε όλες τις χώρες, ενώ σ' αυτές που ήδη θεωρείται έγκλημα, θα πρέπει να τιμωρείται πιο αυστηρά.

Επιπλέον, έχει παρατηρηθεί ότι το διαζύγιο είναι η πιο συνηθισμένη αντίδραση των θυμάτων συζυγικού βιασμού (Finkelhor & Yllo, 1980. Frieze, 1980 Russell, 1980). Η επιλογή ενός δικηγόρου που θα χειριστεί το διαζύγιο και την υπεράσπιση μιας κακοποιημένης γυναίκας είναι εξίσου σημαντική με την επιλογή ενός ψυχοθεραπευτή. Επομένως, η υλοποίηση σεμιναρίων σχετικά με το συζυγικό βιασμό και τη συζυγική κακοποίηση, γενικότερα, σε δικηγόρους, εισαγγελείς και δικαστές κρίνεται αναγκαία.

Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης:

Η απόκτηση μιας δουλειάς μακριά από το σπίτι είναι μία τεχνική επιβίωσης για τις κακοποιημένες γυναίκες, γιατί μειώνει την οικονομική, κοινωνική και συναισθηματική εξάρτησή τους από τον άνδρα και συνεισφέρει στην συνειδητοποίηση της σοβαρότητας της κακοποίησης της (Bartollas & Dinitz, 1989). Έτσι, η δημιουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης γι' αυτές θα τους έδινε μία ευκαιρία να μπορέσουν να «σταθούν στα πόδια τους» και να αυτονομηθούν.

Η ιατρική, οικονομική, νομική, κοινωνική και, κυρίως, συναισθηματική συμπαράσταση στην κακοποιημένη γυναίκα που εγκαταλείπει το σπίτι της πρέπει να είναι οργανωμένη και όχι περιστασιακή (Πανούσης, Δημόπουλος & Καρύδης, 1994). Είναι πολύ σημαντικό να υπάρξει πληροφόρηση γύρω από το συζυγικό βιασμό, ώστε να κατανοηθεί το σε τι συνίσταται αυτός και ποιες συνέπειες μπορεί να έχει στα θύματά του. Φυλλάδια και αφίσες θα πρέπει να υπάρχουν σε κάθε Κέντρο για κακοποιημένες γυναίκες, ενώ θα πρέπει να γίνονται σεμινάρια προς

στελέχη κοινωνικών υπηρεσιών, νομαρχιών, νοσοκομείων και υπηρεσιών πρόνοιας. Για να υπάρξει κάποιο αποτέλεσμα στην προσπάθεια καταστολής του προβλήματος, όμως, όλες οι μορφές πρόληψης και θεραπείας θα πρέπει να λειτουργούν ταυτόχρονα.

χ. Συζήτηση και συμπεράσματα.

Τα βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν μέσα από την παρούσα βιβλιογραφική έρευνα γύρω από το βιασμό στο γάμο είναι τα εξής:

- 1) Ο βιασμός από το σύζυγο μπορεί να θεωρηθεί και μορφή ενδοοικογενειακής κακοποίησης και είδος σεξουαλικού εγκλήματος. Συνεπώς, μπορεί να εξεταστεί και από τις δύο οπτικές γωνίες.
- 2) Η μελέτη του φαινομένου αυτού δεν είναι, όμως, τόσο εύκολο να συμβεί πρακτικά, πρώτον, επειδή πρόκειται για ένα θέμα ταμπού και, δεύτερον, επειδή επικαλύπτεται τις περισσότερες φορές από τη σωματική βία. Ιδίως στην Ελλάδα, η επιδημιολογία, τα αίτια, η σχέση θύτη και θύματος και η θεραπεία του φαινομένου ανάγονται στα πλαίσια της σωματικής κακοποίησης. Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους, η στατιστική περιγραφή του προβλήματος είναι ομιχλώδης και η πραγματική του διάσταση, αδιερεύνητη.
- 3) Η πλειοψηφία των ερευνών δείχνει ότι ο συζυγικός βιασμός σπάνια συναντάται μόνος. Συνήθως, συνυπάρχει με τις άλλες δύο μορφές βίας.
- 4) Στις περισσότερες μη ανεπτυγμένες χώρες, δεν υπάρχει νομοθεσία περί συζυγικού βιασμού και – το χειρότερο – οι πολίτες αυτών τον αντιμετωπίζουν σαν κάτι το φυσιολογικό.
- 5) Ο συζυγικός βιασμός λαμβάνει χώρα συνήθως σε σχέσεις κακοποίησης ή / και σε ζευγάρια που ο άνδρας έχει διαστροφές γύρω από το σεξ.
- 6) Όσα γνωρίζουμε για το συζυγικό βιασμό προέρχονται από εξομολογήσεις των θυμάτων αυτού στα πλαίσια διαφόρων ερευνών. Συνεπώς, η σκιαγράφηση του προφίλ των δραστών (χαρακτηριστικά, αίτια των πράξεών τους, κ.τ.λ.) δεν μπορεί να είναι απολύτως εύστοχη.
- 7) Οι συνέπειες του συζυγικού βιασμού στη γυναίκα είναι ιδιαίτερα καταστρεπτικές, περισσότερο και από το βιασμό από έναν άγνωστο. Το αίσθημα της προδοσίας καθιστά την πράξη αυτή οδυνηρότερη.
- 8) Δεν υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τις συνέπειες του συζυγικού βιασμού στα παιδιά – μέλη της οικογένειας. Μήπως οι σύζυγοι - βιαστές ήταν έμμεσα θύματα σεξουαλικής βίας των πατέρων προς τις μητέρες τους; Μήπως υπήρξαν θεατές σκηνών βιασμού;

9) Η συντριπτική πλειοψηφία των θεραπευτικών προγραμμάτων αναφέρονται στην κακοποιημένη γυναίκα. Μπορεί αυτή να είναι το θύμα σε μία βίαιη σχέση και να έχει ανάγκη υποστήριξης, αλλά και ο άνδρας χρειάζεται ψυχολογική παρακολούθηση. Είναι λάθος το να θεωρείται αυτός αποκλίνον στοιχείο της κοινωνίας και να αποβάλλεται αβίαστα από αυτήν. Μία αισιόδοξη νομοθετικά προοπτική θα ήταν το να υποβάλλουν τα δικαστήρια το δράστη σε κάποιες ώρες ψυχοθεραπείας έναντι ποινικών κυρώσεων.

10) Τελικά, οι λύσεις για την αντιμετώπιση του συζυγικού βιασμού βρίσκονται βραχυπρόθεσμα στην ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και καθοδήγηση όλων των σχετικών φορέων για άμεση παροχή κάθε δυνατής βοήθειας στα θύματα, και, μακροπρόθεσμα, σε μία αδιάκοπη προσπάθεια αναθεώρησης των θεσμών και αξιών που μειώνουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των γυναικών.

Συνεπώς, ο βιασμός είναι βιασμός *ανεξάρτητα* από τη σχέση θύτη και θύματος. Η έκφραση «συζυγικός βιασμός» δεν είναι δύο αντικρουόμενες λέξεις αλλά ένα έγκλημα που πρέπει να αντιμετωπίζεται. Η κακοποίηση των γυναικών από τους συζύγους ή εραστές δεν είναι μόνο ένα ζήτημα γυναικείο, αλλά ένα θέμα με ευρύτερες προεκτάσεις, ψυχολογικές, ιατρικές, νομικές και κοινωνιολογικές.

Βιβλιογραφία.

A. Ξένη.

- Barnett, O. W. et al. (1997). *Family Violence Across the Lifespan. An Introduction*. U.S.A.: Sage Publications.
- Bartollas, C. & Dinitz, S. (1989). *Introduction To Criminology: Order and disorder*. U.S.A.: Harpers & Row Publishers.
- Bergen, R. K. (1999). Marital Rape. *The New Criminologist*, March.
- Bergen, R. K. (1996). *Wife Rape. Understanding the Response of Survivors and Service Providers*. U.S.A.: Sage Publications.
- Bowker, L. H. (1983). Marital rape: A distinct syndrome? *Social Casework*, 64 (6), 347-352.
- Cowan, G. (2000). Beliefs about the causes of four types of rape. *Sex Roles: A journal of research*, May.
- Davidson, J. K. & Moore, N. B. (1992). *Marriage and Family*. U.S.A.: Wm. C. Brown Publishers.
- Diloreto, S. (2001). Domestic Violence: Detection and Treatment. *Patient Care*, April 15.

- Dowdeswell, J. (1986). *Women on rape*. Great Britain: Thorson's Publishing Group.
- Easteal, P. W. (1992). Rape Prevention: Combating the Myths. *Violence Prevention Today*, October (1).
- Fargier, M. O. (1983). *Ο βιασμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέα Σύνορα.
- Finkelhor, D. , Yllo, K. (1995). Types of Marital Rape. In Searles, P. & Bergen R. J. (Eds), *Rape & Society. Reading on the Problem of Sexual Assault* (pp 152-159). U.S.A.: Westview Press.
- Finkelhor, D. , & Yllo, K. (1980). Rape in Marriage: A Sociological View. In Finkelhor, D. et al, *The Dark Side of Families – Current Family Violence Research* (pp 119-130). U.S.A.: Sage Publications.
- Gelles, R. J. (1997). *Intimate Violence In Families*. Third Edition. U.S.A.: Sage Publications.
- Gelles, R. J. (1980). Power, Sex, and Violence: The Case of Marital Rape. In Henslin, J. M. (Ed), *Marriage and Family in a changing society* (pp 389-401). U.S.A.: The Free Press.
- Haley, S. D. & Brann - Haley, E. (2000). *War on the Home Front. An examination of wife abuse*. U.S.A.: Bergnahn Books.
- Lees, S. (2000). Marital Rape and Marital Murder. In Hanmer, J. et al (Eds), *Home Truths about Domestic Violence. Feminist Influences on Policy and Practice. A reader* (pp 57-68). London: Routledge.
- Mahoney, P. & Williams, L. M. (1998). *Sexual Assault in Marriage: Prevalence, Consequences and Treatment of Wife Rape*. National Network for Family Resistency.
- Martin, D. (1981). *Battered Wives*. U.S.A.: Volcano Press, Inc.
- Monson, C. M. & Langhinrichsen-Rohling, J. (1998). Sexual and nonsexual marital aggression. Legal considerations, epidemiology, and an integrated typology of perpetrators. *Aggression and Violent Behavior*, 3 (4), 369-389.
- Okun, L. (1986). *Woman Abuse: Facts replacing myths*. U.S.A.: State University of New York Press, Albany.
- Reid, S. T. (1988). *Crime and Criminology*. U.S.A.: Holt, Rinehart & Winston.
- Roberts, A. R. (Ed) (1984). *Battered Women and Their Families. Intervention Strategies and Treatment Programs*. New York: Springer Publishing Company.
- Russell, D. (1990). *Rape in Marriage*. U.S.A.: Indiana University Press.
- Shields, N. M. & Hanneke, C. R. (1983). Battered Wives' Reactions to Marital Rape. In Finkelhor, D. et al, *The Dark Side of Families – Current Family Violence Research* (pp 131-146). U.S.A.: Sage Publications.

Stark, E. & Flitcraft, A. (1998). Personal Power and Institutional Victimization: Treating the Dual Trauma of Woman Battering. In Ochberg, F. M. (Ed), *Post-traumatic therapy and victims of violence* (pp 115-151). New York: Brunner/Mazer Psychosocial Stress Series.

Walker, L. E. (1997). *Όταν η αγάπη σκοτώνει*. Αθήνα. Εκδόσεις Φυτράκη.

Walker, L. E. (1989). *Η κακοποιημένη γυναίκα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Walker, L. E. (1984). *The Battered Woman Syndrome*. U.S.A.: Springer Publishing Company.

B. Ελληνική.

Γουλιάρου, Θ. (1991). Βιασμός και συζυγικός βιασμός. *Κατίνα*, Ιανουάριος (6), 24 - 27.

ΚΕΘΙ (2000). *Σπάστε τη σιωπή*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΕΘΙ.

Πανούσης, Ι. , Δημόπουλος, Λ. & Καρύδης, Β. (1994). *Θυματολογικά κείμενα*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα.

Παπαδημητρίου, Λ. (2003). Γυναίκες τιμωροί. *ΒΗΜΑGAZINO*, 23.2.2003.

Σαμαρτζή, Μ. (1996). *Γυναίκες στο χορό της οργής*. Αθήνα: Εκδόσεις Άδωνις.

Τσιγκρής, Α. Α. (2000). *Τα σεξουαλικά εγκλήματα: Εγκληματολογικές προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Α. Α. Σάκκουλα.

Τσιγκρής, Α. Α. (1996). *Βιασμός. Το αθέατο έγκλημα*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Α. Α. Σάκκουλα.

Γ. Ηλεκτρονικές πηγές (Internet).

<http://www.raperesponseservices.com/Information.htm> (09/02/2003)

<http://www.rapecrisisonline.com/MaritalRape.htm> (09/02/2003)

http://www.sccadvasa.org/marital_rape.htm (09/02/2003)

<http://www.amnesty.gr> (12/02/20003)